

naueris. nec magnope carnalis me mēsa delectet. libēs tamē tecū ad
prandiū comitabor

¶ Finit tertia? dyalogus quō deū optimū maximū debeat? amare

¶ Incipit quartus. quomodo debemus deum timere. adorare. lau-
dare. honorare

Sequuntur alia quedā debita

ultra amorē que hō tenet reddere creatori suo

¶ Caplm. xxxij

Raymūdus. Resumptis iam a mēsa paululum viribz di-
gnissimū duxi tibi nūc demonstrare alia qdā debita pter de-
bitū amoris. que merito obligat hō suo reddere creatori.
Tu queso diligēter ausculta. **D**ñicus. Nō necesse habes
addere calcar equo spēte currēt. Tu tūme fatigeris rogo. **R**aymū-
dus. Cū igit homo sit dignissimū opus maximū creatoris sui. ideo
quicqđ ab illo in se accepit. quicqđ etiā p̄ totū obligat restituere et
refundere in obsequiū artificis sui. **O**pus em̄ seu factura intellectus
alis qualis est hō ex pte aie tenet nō solū amare factorē suū. sed etiā
timere. laudare. honorare. glorificare. adorare. supplicare. orare. re-
precari. credere. cōfidere. magnificare bñdicere. et p̄ acceptis benefi-
cijs gratias agere. gaudere. et exultare. **Q**uid em̄ debet creatura aliud
amare q̄ dñm creatorē suū. **Q**uem aliū debet ipa factura vel timere.
vel laudare. vel magnificare. vel supplicare. vel adorare. vel deprecari
q̄ ipm̄ optimū et unicū factorē suū a quo accepit imaginē dei viuā
intelligentē. amantē. memorantē. **A** quo est hō supra ceteras res no-
bilius cōditus. feruētius amatus. omnibz p̄positus. ad suā amicitia
vocatatus. et cū illo in eternū regnaturus. **D**ominicus. Reuera is-
tātus opifex. tā munificus. tā summe benignus merito est ab homi-
ne diligēdus. metuēdus. honorādus. et p̄ immēsis acceptis bñficijs
ingiter collaudādus. **R**aymūdus. Dñcia pulcre ex his p̄prietati-
bus q̄ in se hō accepit p̄ agnoscere q̄s suos cōditor in se habeat p̄prietates.
et qđ illi ingiter teneat offerre. **N**ihil mediū inter deū et hoīem
iō inter eos ē p̄portionalis correspōdētia. et ideo ex p̄ditōnibz q̄s
in se hō inq̄ritū hō p̄t arguere p̄ditōes q̄s in se retinet. **S**equit̄
q̄ sicut hō p̄t amare. cognoscere. timere. deprecari. ita de⁹ ē amādus.
cognoscēdus. timēd⁹. deprecādus. **N**ō p̄t laudare. bñdicere admirari
et gr̄as p̄ bñficijs agere. q̄ de⁹ est laudādus bñdicēdus admirādus et
regiād⁹. **N**ō p̄t credere sperare p̄fidere. q̄ de⁹ ē credēdū. in ipō sperā-
dū et p̄fidēdū. **N**ō sp̄ q̄rit veritatē. diligit bonitatē. amplectit̄ fideli-
tatē. q̄ de⁹ ē verax et bon⁹ et fidelis. **N**ō p̄t in immēnz̄ p̄cupiscere. iō
de⁹ p̄t in infinitū p̄cupita tribuere. **N**ō p̄t bñfacere et bñficia multa

¶ Nota debitum
aie humane

Ex p̄prietatibz
q̄s in se hō h̄z p̄t
agnoscere quid
suo debeat opti-
mo creatori.

Dyalogus Quartus

mereri. q̄ de^o p̄t ip̄m remunerare b̄nficia copiosa largiri. Nō p̄t peccā
re. p̄t cadere. p̄t reus existere. q̄ de^o p̄t peccāte punire. lapsus erigere. reū
iuste torq̄re. Nō p̄t post reatu veniā petere. iō de^o p̄t vt misericors ve
niā donare. ¶ **D**nicus Verba tua lucēt ⁊ ardēt. Lucēt vt deū videā
ardēt vt deū diligā. Atq; ex h̄ tuo p̄ncipio magna d̄icio te dicitur

Quoniam quodq; debitū habet p̄

se p̄pria rōne sp̄calem q̄re debeat deo dari

Capl'm. xxiiij.

Raymūndus. Licet rōne obligatiōis amoris hō teneat etiā deū
timere. honorare. laudare ⁊c. tñ vnūq; istoz debet deo p̄pria
et speciali rōne. Alia ē enī ratio q̄re d̄z amari. alia quare timeri. ⁊ alia
q̄re honorari. Ideo enī de^o debet p̄ncipaliter amari. qz ip̄e est summe
⁊ singulariter bonus. dulcis. suavis. munificus. liberalis. pius atq;
p̄stabilis. Debet etiā in infinitū amari. qz in infinitū bon^o est. ⁊ solus
⁊ sp̄ bon^o. Secūdo deus d̄z timeri. qz de^o est d̄ns oī potēs. magnus. for
tis. terribilis. q̄ potestare h̄z corpus ⁊ aiā p̄dere in ghennā ignis.
Et qz ip̄e est infinitus ⁊ p̄mus ⁊ solus ⁊ verus d̄ns. ideo ē in infini
tū ⁊ p̄ncipaliter ⁊ solus ⁊ veraciter metuendus. Tertio de^o est hono
rādus. eo qz ē summū oīm rez p̄ncipiū. Et qz de^o est p̄mū ⁊ imman
sum ⁊ solū ⁊ vez p̄ncipiū. ideo est p̄mo ⁊ solus ⁊ vero corde honorā
dus. Quarto de^o est laudādus ⁊ glorificādus. qz est oīm rez condi
tor. admirabilis. Et qz ip̄e summus ē ⁊ optimus ⁊ sapiētissim^o ⁊ pri
mus ⁊ solus artifex. ideo summe ⁊ sapiēter ⁊ singulariter laudādus
est ⁊ glorificādus ⁊ admirādus. Quinto deus etiā credēdus est qz
verax est. Et qz ip̄e est summa ⁊ infinita ⁊ p̄ma veritas. ideo summa
et maxima ei debet credulitas adhiberi. Sexto in deo quoq; sperādū
est. qz p̄t ⁊ nouit ⁊ cupit iunare. liberare. redimere. solari. saluare. Et
qz solus ⁊ summe ⁊ sp̄ oīa p̄t. ideo summe ⁊ singulariter ⁊ sp̄ in ip̄
so sperandū est ⁊ cōfidēdū. Possē p̄ singula d̄currere. s; p̄to cō
petēt hec pauca sufficere. ¶ **D**ominie Saluberim. sunt v̄ba que
loqueris ⁊ q̄ maxime condecet hoīem (qui summi d̄itoris plasma
nobilissimū ē) agnoscere. Huic enī soli cōpetit d̄m deū suū amare. ti
mere. honorare. reuereri. a quo ⁊ ip̄e prius amatus. sublimatus. di
tatus. ⁊ mille b̄nficijs nobilitatus est.

De timore. et de duplici timore

et eoz cōditionib; ⁊ fructib;

Capl'm. xxv.

Raymūndus. Nunc sup̄ est vt in speciali de timore ⁊q; honore
aliqua differamus. Et p̄mo de timore. Cū enī amor sit p̄ncipa
le debitū ad qd obligat homo. ideo ad ip̄m sequunt oīa alia debita
nec quicq; p̄t donū vel debitum appellari nisi rōne amoris. Et ideo si

De d̄z amari

Debet timeri.

nō amaueris deū. Digne timere nec honorare poteris. Nā sine amore timor acerbū est ⁊ pēnā habet. ⁊ honor adulationem redolēt nō uenerationē. Nota ergo differentiā amoris ⁊ timoris. Amor em̄ donum liberale est ⁊ cū summa exultatōe deo tribuit. sed timor si solus fuerit cū fatigatōe deo donat ⁊ sine fructu. Si uero iungat̄ amoris tunc spontaneus sit ⁊ a seruitute manumissus. ⁊ omnē merorē uertit in gaudiū. Alia dñā timoris ⁊ amoris est. Nā amor dei multiplicat̄ in infinitū. sed timor dei nō se extēdit nisi ad unū solū. Qui em̄ unū deū creatorē diligit multa p̄ illū ⁊ p̄pter illū diligit. sed qui deū solū meruit. nihil p̄ter illū uel cum illo meruit. Et sic amor se extēdit ad oīa ad que res amata. sed timor nō ita. Optima tñ est mixtura amoris cū timore. q̄ timor unī ⁊ cōplicat̄ amorē fortius cū amantissimō cōditore. Ideoq; timor ⁊ amor sunt q̄si due cathene q̄ colligant ipam hoīs uolūtātē cū deo. ⁊ sese mutuo fornicat̄. **Dominicus.** Intus sapio qđ dicit̄. Ex quo em̄ creatura rōnalis facta ē de nihilo. ⁊ deus p̄ditōr infinite ē maiestatis. ideo debet̄ creatura cū timore diligere. ⁊ amādo timere ut fiat sermo q̄ scriptus ē. Exultate dño cum tremore. **Raymundus** Optime sapis. at nūc timorē ipm̄ diuiditur. Sicut ē amor dei ⁊ amor sui. ita est ⁊ timor q̄ oritur ex amore dei. ⁊ timor qui nascit̄ de amore sui. Horum timorū ista est differentia. Nam primus timor sanctus est. iustus. bonus. ⁊ fm̄ naturā ordinatus habetq; oēs conditōes amoris dei. Sed timor scđs malus ē impius. iniustus. inordinatus q̄lis ē suus amor de q̄ nascit̄. Scđa differentia est. qz timor dei nō multiplicat̄. sz ip̄ vnus ⁊ solus est. Qui em̄ deū timet nihil aliud timet. sed timor sui multiplicat̄ in infinitum ⁊ multo amplius q̄ suus amor. qz ex vno amore malo nascunt̄ infiniti timores. At qm̄ timor pēnā hz. ideo qlibet horum pēnā p̄fert. tristitiā ⁊ miserā. **Dominicus.** Dinc plane intelligo q̄ta sit amoris p̄riū uirulēta neq̄cia. q̄tūq; noceat se habētē. q̄ tot timores pessimos de se p̄ducit. **Raymundus.** Recte tu intelligis. Nā q̄ primo amat seipm̄ timet se p̄dere. timet destrui ⁊ corūpi. ideo oīa illa timet q̄ se p̄dere possunt ⁊ corūpe. Ideoq; timet mortē. pestem. egrotatiōem. Timet terrā. aquā. aerē. ignē. Timet famem. sitim ⁊ cūcta q̄ illi p̄t̄ p̄cipere uitā. P̄terea qz amat suū honorē. suā laudē. uā uoluptatē. ideo timet p̄dere famā. gloriā. excellentiā. Timet ignominiā. diffamiā. p̄brā. uituperiā. Timet quoq; tormēta. frigora. calores. pauptates. penurias. angustias. Et qz oīa diligit p̄pter se. ideo timet p̄dere amicos. filios. uxorē. uermos. agros. pecunias. mancipia. animalia. **Dominicus.** Nunq; tanta timeret. nisi unū aliqd̄ nimis neq̄ter amaret quod caducū est. ⁊ fragile ⁊ miserū. quodq; labi p̄t̄. destrui ⁊ auferri. **Raymundus.** Dinc igit̄ tertiā nunc considera horum timorum

Nota dñā in timorē ⁊ amorē

Timor diuiditur.

Nota quinq; differentias duorum timorum

dnam Nam timor de amore dei solidus e. vegetus. robustus. qz su-
 us a. mox hoc diligit qd minus no pt neqz corrupti. sed timor de amo-
 re sui fragilis est. caducus. z instabilis. qz res omnes quas su' amor
 amplectit' cōcidere possunt atqz perire **Quarta dñia.** qz timor dei fa-
 cit eū qui se possidet (qz solū deum metuit) z sui ipsius z oim sub se re-
 rum dominū. z omnia illū timētz subiecta sunt pedibz eius celū. terra
 maria. z que in eis sunt oia **Sed** timor de amore sui reddit eū qui se
 possidet oim rez seruū miserabilē. trepidū. fluctuagū. mutabundū.
Dñc sequit' quinta dñia qz timor bonus e fm naturā hois inqzitur
 hō est. z est fm deū z fm ordinē vniuersi **Sed** timor malus est cōtra
 deū z ptra naturā hois qui est a deo oim rez dñs cōstitutus. z cōtra
 naturā vniuersi qd debet seruire hōi nō dñari. **Dñicus.** Luncta q
 dicitis verissima sunt z vehemēter hōiem pmouēt fugere timorē hūc
 pessimū. z solū deū timēdo diligere. z diligēdo timere **Raymūd⁹**
Ex his dñitijs vtriusqz timoris satis ambobz pprietates pnt intelli-
 gi nec opus est aptius explicare **Porro** si volueris horz timorz fru-
 ctus agnoscere vide supra q sunt fructus amoris dei. z q fruct⁹ amo-
 ris pprij. z sicut illic agnoueris ita z istos agnosce **Hoc** etiā scito q
 timor hīs duobz amoribz duo opponunt' odia sicut an' diximus. ita
 istis duobz timoribz duo obijciunt' cōceptus. z quicqd illic de odijs
 diximus. hoc z de ptemptibz debere dici intellige. **Ad** alia festinante
 supfluis inherere nō debet **Dñicus.** Te supposito libēter. nā satis
 recēter meminī qd de duobz odijs sup' differueris. pge p̄tinuus

De honore. et q omnia deus fe

cit ppter suū honorē z hois vtilitatē **Et** valde pulcre cōsideratōnes
 oriunt' ex eo q de⁹ fecit oia ad suū honorē **Caplm. xxxv.**
Raymūdus. Sicut hō dz dño deo timorē. ita z honorē **Sed**
 anqz de obligatōne honoris aliqd loqmur pmo de ipso dei hō
 nore pauca dicēda sunt. vt dū cognoueris honoris z rauerētie ppri-
 etates. agnoscas z honoris obligatōes **Dñi⁹** igit' narratōis hoc sit
 initiū **Dñe** qd dñs de⁹ opatus e in rez creatōe. totū ppter suū ho-
 norē id opatus e vel ppter hois vtilitatē **Deus** em cū sit oim bono-
 rū z pulcroz ditissim⁹ possessor z copiosissime plenus sc̄po. ideo in-
 tra se crescere nō pt **Nō** ḡ accipit a rebo aliquā vtilitatē. sz solū extrin-
 secū honorē **Hō** hō cū sit creatura de nihilo facta sp idigēs z de se ad
 nihilū vergēs. idcirco crescere pt inter⁹ in bonitate. in veritate. in oī
 pfectōe. z iō ei debet vtilitas seu pmodū. sz honor neqz. **De⁹** igit' q
 oia opat' pncipaliter ppter sc̄pm. z qz intus crescere nō pt. ideo oia
 opatur extra se. ppter suū honorē **Et** cū sit summe bonus iō oia opa-
 tur ppter creaturaz vtilitatē. **Ceterum** qz inter creaturas quattuor

Capitulum XXXV

graduū. hō ē magis ab illo dilectus et nobilitat⁹. estqz illi imagine
et similitudine longe ppinqz. idcirco oīa opaf deus ad suū extrinsec⁹
honorē. et hoīs intrinsec⁹ vtilitatē. **Doc** scire te puenit. qz q̄to ē
in infinitū omī creatura sublimior. ita in infinitū distāt honor dei et
vtilitas creature. ¶ **Dñicus** Dinc palā intelligo. qz licet de⁹ oīa opaf
ppter suū honorē et creature comoditatē. multo tñ pncipal⁹ suū in
tendit honorē qz vtilitatē creature. **Uez** qz vtilitas sp colligata ē cū
honorē. iō q̄to amplius suū respicit honorē tāto et amplius creatu
re p̄siderat vtilitatē. **Et** sicut nihil p̄t facere deus p̄tra suū honorem.
ita nec p̄tra creature comoditatē. **Hanc** autē comoditatē maxime p
ticipat hō p̄pter quē oēs creaturaz vtilitates a bono deo p̄dite sunt
et institute. ¶ **Raymūdus**. Sane intelligis. **Ac** nūc ego nō indignū
iudico ponere aliqs p̄sideratōes q̄ oriunt ex hoc qz deus oīa opaf ad
suū honorē. **De** p̄sideratōes pulcre sunt et notatu dignissime. **Prī**
ma ē. nā qm̄ de⁹ oīa ad suū opaf honorē. et cū ip̄e sit summa potestas
sa p̄ia. bonitas. hinc seq̄tur qz oīa opaf s̄m honorē sue summe potētie
bonitatis et sapie. **Quicūqz** igit nō aspiciat ex rez creatōe dei honorē et
gloriā s̄o lumine cecatus ē. nec p̄t quicqz de dei opibz intelligere. **Se**
cūda p̄sideratio orit ex p̄ma. **Nā** erqz deus oīa opaf ad honorē sue bo
nitatis. iō sp vtilitas includit in honorē. et p̄ p̄sequēs oīa opatur ad
hoīs vtilitatē. **Tercia** p̄sideratio. nā qm̄ deus oīa opaf ad honorem
sue potestatis. iō opa sua in summa hūte et summa potētia opaf ē
Et qz oīa opaf ad honorē sue sapie. iō opa sua summe sapiēter. ordi
natissime. p̄portionabilissime. et congruēssime opatus ē. **Quia** vero
ad honorē sue bonitatis opaf. iō oīa optime. liberalissime. benignolē
tissime. et vtilissime opatus est. ¶ **Dñicus** Dinc sequit qz in diuinis
opibz nihil p̄t esse ip̄portionatū. incōgruū. inutile. infirmū. supflūū
diminutū. inordinatū. ¶ **Raymūdus** Recte tu qdē. **Quarta** p̄side
ratio ē. qz qz dñs deus opaf oīa ad suū honorē et gloriā. hinc seq̄tur
qz quāto honor maior et gloriozor fuerit. tāto magis deo cōpetit. et qz
tō opa ei⁹ sunt magis ardua. sublimia. mirabilia. subtilia. difficilia.
tāto magis p̄tinet ad honorē sue potētie. sapie et p̄uidentie. **Et** q̄to
fuerint magis vtilia. cōmunia. suauia. dulcia. iō cūda. doctrinalia. tā
to p̄tinent magis ad dei dulcissimā bonitatē. **Idcirco** cōpetit deo (vt
suis honor seruet) tā potēter opari oīa. vt nō possit potētius cogita
ri. tā sapiēter. tāqz vtiliter vt nō possit estimari sapient⁹ quicqz vel
vtilius. ¶ **Dñicus**. **Et** isto liq̄de p̄tz qz oīa dei creatoris opa sunt tā
alta. nobilia. incōp̄hensibilia. subtilia. et p̄fecta vt neq̄ant estimari
meliora. **Et** h̄ vni opus sit altero p̄fect⁹. vniqz qz tñ ē in suo ḡne
p̄fectissimū summe sublime et ip̄enetrabile. **Sz** seq̄re qz cepisti. ¶ **Ra**
ymūd⁹. **Quinta** p̄sideratio ē. **Ex** q̄ em̄ de⁹ oīa ad suū maximū opaf

Nota h̄ nones
p̄sideratōes

Dyalogus Quartus

honorē. inde sequit̄ q̄ quicqd̄ magis p̄inet ad dei honorē illd̄ sine periculo hō asserere pot̄ et p̄t̄eri. Et iō magis opt̄z asserere mundū a deo p̄ductū eē de nihilo q̄ ex aliq̄. et de nouo inchoasse q̄ ab eterno fuisse. Nec enī magis redolēt dei potestātē et bonitātē. **Sexta.** q̄ ex q̄ de^o oīa creat ad suū honorē. ita etiā oīa cōplet et cōsummat. et iō oīa dei opa fiment et terminabunt in summo honore sue maiestatis et bonitatis. **Uex.** q̄ nō eēt summ^o honor ei^{us} nisi etiā duraret in eternū et iō vt honor ei^{us} p̄petuo p̄saueret. necesse ē vt ei^{us} op̄a p̄maneat̄ in eternū. **Septima.** cōsideratio ē. Nā exq̄ dei honor ē p̄petua iō requit̄ p̄petuū honorantē. Et q̄ sola creatura rōnalis nouit et p̄t̄ deū honorare et laudare. iō opt̄z eā p̄petuo p̄manere vt deū in eternū glorificet et honoret. **¶ Dñic^{us}.** Preclara sunt oīa et exultatōe plena q̄ de dei honore p̄sequis. **Uex.** hoc postremū ē exultantius audiendū vbi se hō ad hoc p̄ditū et māsur agnoscat. vt suū maximū et optimū creatorē magnificet. laudet. honoret in eternū. **¶ Raymūdus.** Octaua p̄ditio. q̄ q̄ de^o oīa creauit ad suū honorē et hoīs vtilitatē. iō deus vult crescere exteri^{us}. et vult vt hō crescat interi^{us}. Tūc enī de^o extra se crescit q̄n̄ sua noticiā. sua gloria. sua fama in hoīe crescit. Et q̄sto illa noticiā p̄ plures hoīes multiplicat tāto magis de^o multiplicat. Et q̄n̄ toties deus de nouo nascit̄ q̄ntiens sua noticiā in hoīe generatur. **Et q̄n̄ deus exteri^{us} crescit in noticiā hoīm. tūc certe hoīes interi^{us} de deo crescit.** estq̄ vnū idēq̄ incrementū q̄ de^o crescit exteri^{us} et hoīes interi^{us}. hoc aut̄ noticiē incrementū nascit̄ in hoīe p̄ cognitōes creaturaz. quā q̄ ignorauerit. necesse vt nec deus in illo nec ip̄e crescat in deo. **¶ Dñicus.** Sz q̄so te. p̄ quē modū deus crescit in hoīe et hō in deo. **¶ Raymūdus.** Rōnalis hō intellectū h̄z et volūtātē. et iō p̄t̄ te us crescere in hoīs intellectu et in hoīs volūtate. Tūc deus crescit in hoīs intellectu q̄n̄ ei^{us} noticiā et sapiā et prudētia et idustria in hoīe crescit. Tūc hō de^o crescit in volūtate q̄n̄ ei^{us} amor. timor. spes. fidētia. laus et gl̄ia in hoīe crescit. Et q̄n̄ sic de^o crescit in hoīe tūc etiā hō crescit in deo. et q̄t̄ modis deus crescit exteri^{us} in hoīe. tot modis hō interi^{us} crescit in deo. **¶ Dñicus.** Reuera magna vnitas. magna p̄pinq̄tas. magna inter deū et hoīem colligatio. magna nihilominus dei ad hoīem pia dignatio. vt ip̄e velit exteri^{us} crescere in hoīe. et velit ab hoīe amari. laudari. honorari. vt tali amore laude atq̄ honore hō interi^{us} cresceret et sese p̄ficeret. **¶ Raymūd^{us}.** Nona et vltima p̄sideratio ē. q̄ ex q̄ de^o vult p̄ sua opa honorari. iō oīa opa q̄ ip̄e facit vel oīa bona opa q̄ sūt ab oī creatura debēt referri ad honorē dei. **Sine** ḡ deus p̄ se op̄et sine p̄ creaturā soli deo honor et gl̄ia. **¶ Dñic^{us}.** Iuste id q̄dē. **Uex.** q̄ opa hoīs bona q̄ ex bona volūtate p̄cedūt cū sint memorā nūqd̄ p̄mo carebūt. **¶ Nonē** ip̄is etiā laus debet. honor et gl̄ia

Quo de^o crescit
in hoīe et hō in
deo

Capitulū XXXV

Raymūdus. Premio quod non carebunt sed ut dixi. soli deo honor et gloria. Nam honor et gloria quae extrinseca sunt illi tribuuntur. et quod deus intra se omnium bonorum plenissimus possessor est. id est sibi soli extrinsecus honor affertur. Sed quod homo ut creatura crescere habet et perfici interiorius. id est interna illi utilitas tribuenda est per bonis suis operibus. non gloria aut magnificentia. Quia igitur deus per se immediate operatur sine creatura. tunc talis operatio sola extrinsecam laudem meretur. Sed quoniam deus operatur per creaturam rationalem. tunc delectentur duo prima. unum exteriori deo scilicet honor. et unum interiori homini scilicet utilitas. **D**ivinus. Ex isto manifeste colligitur quod homo qui praecipuo deo propriae gratiae gloriae laudem et honorem deo maxima mala committit facit enim deo summam iniuriam. et sibi ipsi pessimum detrimentum. Primo facit deo iniuriam. quod honor qui deo debetur est pretantior dignior et melior quam totum unumversum. id est quod furatur deo suum honorem plus illi eripit quam si raperet totum mundum. Et ista gravis iniuria non potest per omnes creaturas reparari. Secundo facit sibi ipsi maximum detrimentum. quod homo cum sit creatura fragilis egena et vacua. egeatque intrinsecus bonitate et perfectioe completi. Igitur si querat honorem et gloriam exteriori. tunc intra se vanitate replet et pernitentiam vanitatis derelinquit omni bonitate et veritate. Et ita in tali inanissimo homine nulla est soliditas. nulla firmitas. nulla bonitas. nulla tamen perfectio. Nullum igitur sibi profuit dum forinsecus credit. imo obfuit vehementer. quod quanto magis exteriori gloria est dilatata. tanto est interiori paupertate compressus. Verum tu videris proficiscere

Deus sicut propter suum honorem

re ita et propter suum nomen omnia operatur

¶ Caplin. xxxvi.

Raymūdus. Quod sit ipsius et puerum hominem ambire suam gloriam et famam statim dicemus in subditis. Nunc vero pauca de dei nomine sicut aut de honore differamus. Quicquid potest de novo accipi vel est res vel nomen rei. Sed quod deus maximus cum ens sit infinitum non potest sibi novam rem accipere. quod plene est omni bono. Quicquid de novo recipit sola fama et solus nomen est. Tunc igitur deus extra se de novo crescit et maior quamdam efficitur quam sua fama et suum nomen per corda hominum dilatatur. Nomen autem deus accipit ex operibus quae forinsecus videntur. Quae quidem opera quod potest et sapienter et dulciter facta sunt. id est a cognoscitibus ea deus accipit nomen quod omnipotens et sapiens et clemens appellatur. Acquirendo igitur novum nomen acquirit etiam novam famam. novum honorem. novam gloriam. Et sic deus qui in sua essentia crescere non potest. crescit in nomine. in laude. in honore. et hoc in hominum cordibus qui dei opera comprehendunt. Ex quibus clarissime videntur quod deus solus nomen habere meretur gloriosum. honorem famam formidatum magnificentum. et per cuncta secula benedictum. **D**ivinus. Hinc veraciter datur intelligi deum omnia operari propter suum non

Dialogus Quartus

men. vt illud videlicet impleat omni deo honore. & laude. fama. gloria. & magnificencia. **Quoniam** igitur omnia deo operatur propter suum nomen. omnia etiam operatur propter suum honorem. **Raymūdus.** Merito id sequitur. quia vni & idem est operari propter suum nomen & propter suum honorem. **Nolo** tamen te ignorare quod sicut operatur omnia propter suum nomen deus. ita etiam operatur omnia propter hominis utilitatem. **Et** quanto nomen dei nobilissimum est & prestantius quam omnes creature. tanto nomen dei plus valet homini. & est illi fructuosius quam omnes creature. **Ideo** enim creature institute sunt vt dei nomen homini innotescat. quod dum fuerit in corde hominis receptum generat in eo omnem utilitatem. **Que** utilitas tunc maxime perficitur cum homo ceperit amare. timere. honorare. reuereri & magnificare deum suum. **Ut** igitur nomen dei vera operetur hominis utilitatem. necesse est vt deus operetur opera amoris. opera timoris. opera fidelitatis. & pietatis. honoris. laudis & glorie. **Operatur** igitur deus opera omnipotentie & vocat omnia potentis. **Operatur** opera magni timoris & reuerentie & ab omnibus precescat. **Operatur** opera maiestatis & glorie & dominus appellatur. **Operatur** opera summe iusticie. & vt iustus iudex formidatus habetur. **Operatur** opera summe dulcedinis & bonitatis. & vt dulcissimus & optimus adamas. **Operatur** opera maxime sapientie. & vt sic sapientissimus nuncupatur. **Et** vt summam omnia concludam. idcirco omnia que deus operatur ad hunc finem referunt vt noceat omnipotens. sapiens. iustus. benignus. bonus. fidelis. pius. sanctus. amicus. adiutor. saluator. pector. vt hoc modo generet in hominibus & notitia et fama dei. & propter omnia & utilitas. & perfecta. & perfecta omnium bonorum consummatio. **Dominicus.** **Ex** hoc ipso quod loquor multum nos imbuo in cognitione nominis dei quod ex multis operibus collectum vni & maximum efficitur gloriosum. laudabile. magnificum. & pro omnium corda magnificandum. **Li**cet enim ab eterno deus sit omnipotens. sapiens. iustus & bonus. non tamen habet manifestum nobis nisi eas res fuisset operatus exterius. quibus tale nomen & tale fama in nostris cordibus & didisset. **Habitaculum** igitur nominis dei corda sunt hominum. **Et** quanto dei notitia ex operibus pro corda hominum multiplicatur. tanto & multiplicatur nomen dei. **Raymūdus.** **Bene** atque optime dei nomen intelligis. **Unum** tamen scire te veniit quod diuersimode & pro multis gradibus dei nomen in homine generatur. **Opera** enim dei quadruplici gradu distinguuntur vt supra patuit in scala quadruplicis creature. **Cognoscit** enim homo nomen dei pro opera que habent esse tantum. sed magis pro ea que habent esse & vivere. multo tamen amplius per ea que habent esse vivere et sentire & intelligere. **Nomen** ergo dei maxime innotescit homini per ipsum methoem. **Et** hec est vltima maxima firmissima & certissima dei nominis cognitio. **Nullum** enim est operum dei magis propinquum homini quam ipse sibi. **Igitur** dum homo cognoscit seipsum in quantum dei operum est. tunc vehementer dei nomen agnoscit & exollit magnificat & honorat. **Ulex** quod diuersimode deo circa hominem operatur. id est ab homine multipliciter nuncupatur. **Aliquid** homo deum prius vo-

Capitulum XXXVII

ditat et misericordē. aliqñ iustū et veracē. aliqñ fidū p̄piciū p̄tectorē
iuxta id qđ sentit circa se deū opari. ¶ **Dominicus.** Multis igitur
modis p̄t dei nomē hō magnificare. extollere. honorare. et ex p̄nti ip̄
sum deū qđ tā magnifica in oī creatura. et p̄cipue in hoīe diuersimode
opaf. Nūc sup̄esse arbitror vt de obligatōe honoris edisserere ic̄piat

De obligatōe hoīs erga ho more et laudem et nomē dei

¶ Capitulū .xxxvij

Raymūdus Sequit̄ em̄ p̄fecto qđ qz deus oīa opatur propter
sūū honorē et gloriā. idcirco hō qui nouit et p̄t deū honorare
merito p̄re ceteris creaturis id facere tenet. Tenet em̄ et obligat mul
tipliciter. Primo ex quo sol⁹ p̄t meritoze opari. iō astringit oīa sua
opa opari ad honorē et gloriā et nomē dei. Secdo obligat vellez ope
rā dare vt deī nomē fiat crescat et p̄tinne multiplicet. Tertio obligat
nō solū conari vt fiat et p̄ficiat honor dei. sed etiā conari vt fiat opti
mo et p̄fectissimo mō quo id ip̄e opari et velle p̄t. Quarto obligatur
nō solū vt ab ip̄o. sed ab oīb⁹ reb⁹ p̄cipue hoīb⁹ honor et gloriā dei
maxime crescat et compleat. ¶ **Dñicus.** Certe nisi hō id voluerit et p̄
virib⁹ effecerit nō agit vt creatura dei nec vt sensatus hō. sed p̄tra or
dinatōem et mentē dei tanq̄ p̄fidus et amens et inimicus. ¶ **Raymū
dus.** Quinto obligat ponere seipm et dare vitam. corpus. et aiām. et
quicqđ habet. scit. et p̄t ad laudē et honorē dei. Vex qz ad honorē
dei sequit̄ vtilitas hoīs. ideo quoties hō dei querit honorē. suam tūc
opatur vtilitatē. Quādo ergo hō p̄ dei honorē ponit vitā suā. tūc fa
cit sibi p̄i cōmoditatē maximā. summū lucrū. summū cōpendium.

Nō tenet deus
honorare

¶ **Dñicus.** Nihil igit̄ p̄dit qui p̄ dei honorē se suaqz tribuit. qz om
nia illi in centuplū restituit deus. ¶ **Raymūdus.** Ita est plane. Se
p̄to obligat homo credere hōis dei. et honorare quicquid loq̄tur aut
pollicet̄ aut iubet aut vetat aut cōminat. Septimo obligat de dei ope
rib⁹ oīb⁹ semp in bonitate sentire. et oīa in optimā partē interpretari.
Octauo obligat corde et ore bona de deo dicere et magnifice oīa extol
lere et lingua palam p̄dicare que sūū respiciūt honorē. sūū nomen.
sūā gloriā. sūā famā. Et q̄to magis ad dei p̄tinent honorē. tanto ve
lent amplius p̄dicari. ¶ **Dominic⁹.** Venissima sunt et saluberima et
necaria cuncta q̄ loqueris. Utinā hec in cordib⁹ hoīm cōualescant.
vt deū rez oīm cōditorez corde. ore. et opere semp honorificet et exaltet.
¶ **Raymūdus.** Unū sp̄ e duob⁹ necesse est vt hō faciat. Aut em̄ su
is opib⁹ deū vel honorat vel vituperat̄ p̄tendit. Ad hoc em̄ deus
optimus hoīem condidit vt suis opib⁹ se honoraret et extolleret. q̄
fimala et reproba fuerint deū maxime inhonorant. vituperant. bla
sp̄hemāt. Et qz ex amore honor. timor. laus. spes. cōfidentia. obediē

Dyalogus Quartus

tia et omne bonorum germinis erumpit. sequitur quod qui deum non amat. nec etiam honorat. nec timet. nec laudat. nec illi fidit. nec obedit. Talis igitur homo corde et opere deum despiciat. deum inhonorat. deo rebellat. **D**ominicus. Ex isto licet intueri quod quod honor dei et dei contemptus maxime opponuntur sicut nullum maius bonum potest facere homo quam deum veraciter honorare. ita nullum grauius malum quam deum nequiter inhonorando continere. **R**aymudus. Uerum id quod dicitur. Nam quod deum inhonorat et deo et sibi ipsi et omni creature maximam iniuriam et contumeliam facit. Contemnit reuera omnes creaturas. id est non eas honorat quod dei sunt quod res despiciat creatorem. Et sic in dei contemptu includitur infinite iniurie. infinite supbie. infinite nequicie. Sicut igitur ex vno honore dei multiplicantur honores infiniti. ita ex vno contemptu dei infiniti contemptus generantur. **D**ominicus. Ue igitur superbiissimo illi quod deum contemneris plumpserit inhonorare.

Honor proprius est dei ho-

norii contrarius et capitalis inimicus

¶ Capitulum. xxxviii.

Raymudus. Ex his quod nunc diximus aliquantulum licet quod sit vere puer sum deum inhonorare atque contemneris. Graue igitur peccatum est quod homo suis operibus deum inhonorat. sed omnium grauius quod pro sua opera se vult ab alijs honorari. laudari et extolli. propria querit fama et gloria. Nam hoc modo studet laborat et operatur et directo contra deum et contra suam gloriam et honorem. Et talis operarius subdolanus et puer sum. eo quod agit contra intentionem et ordinationem dei. efficit manifestus et capitalis inimicus illius. suum honorem et famam et gloriam illi violenter eripiens et sibi ipsi fallaciter ascribens. Qui enim suam non dei gloriam querit seipsum deum constituit. de se idolum facit quod vult ab alijs honorari et predicari. et ita pro sua arrogante impietateque supbiam bellum. iram. et discordiam grauem in suum suscitatur creatori. **D**ominicus. O bellum inermis finem suum in gloriam. de quod nullam ipse victoriam reportabit. sed stragem. confusionem. ignominiam. **R**aymudus. Nihil verius. Sed ut aptius agnoscas quod inexplabile malum sit hominibus suum querere honorem audi paucis quod dico. **D**ominicus. Audio. **R**aymudus. Non certe dum omnia agit propter suam famam et gloriam occupat eorum suum principaliter circa proprium honorem quem cogitat. quem querit. quem seipsum desiderat. Et ita seipsum in suo corde deum statuens sese honorat. se laudat. se diligit. se amplectatur. Qui igitur merito debet eorum suum occupare circa honorem dei et deum in suo corde recipere. e contrario eorum suum occupat ad laudem propriam et illic seipsum collocat et ut deum adorat.

Dominicus. De iniuria maximam. **R**aymudus. Est et alia iniuria maior. Non enim sufficit ei occupare eorum suum circa proprium honorem. sed vult quod eorum suum aliorum hominum (quod vasa sunt honoris dei) occupent et impleant de suo honore. de sua fama et gloria. Cupit enim hic talis superbiissimus ut

Capitulum XXXVIII

oēs hoīes p̄cepto deo suū honorē suā estimatōem suā laudē amēt.
p̄dicent magnificēt **U**ult em̄ sp̄ crescere z multiplicari. z imagines
glorie z sapiētie z pulcritudinis sue (licet sit corruptibilis z fictilis)
imp̄mī z dilatari p̄ corda hoīm. vt sp̄ de illo cogitēt. illū amēt. illuz
loquant̄ z predicēt **U**ult igit̄ totū mūdū q̄tū ad se attinet circa suū
honorē p̄tinue occupari Itaqz vult deū expellere de regno suo. de do
mo z habitaculo suo **D**ñicus. Vñc merito effiat hō dei hostis
dei maximus inimicus **R**aymūdus **P**reter hec mala s̄z alia nō
minus execrāda **P**rimū ē. q̄ querit p̄p̄riū honorē totū mūdū cupit
reducere ad seipm̄. z sic p̄uertit ordinem vniuersi. q̄ creaturas intor
quet ad aliū finē q̄ eas ordinauerat de **U**ult em̄ ipe vt de? a creatu
ris honorē recipere z se ab oībo venerari. Et sic hō h̄mōi ē totus puer
sus in semetip̄o. deū oīaqz p̄urbās. **S**cōm malū. qz hō qui q̄rit p̄
p̄riū honorē facit sibi p̄ maximū dānū z detrimētū z incomodū **S**i
cut em̄ dū honorat̄ deus tūc crescit tūc p̄ficiat hō. ita dū honorē sibi
attribuit in summa egestate remaneat nccē ē. **T**ertiū. hō q̄ suū que
rit honorē destruit q̄tū in se ē deū factorē suū. z ex p̄sequētī elōgat se
in infinitū a deo. tantūqz distat a deo q̄tū distat sua intētio ab inten
tione dei **E**t qz totū bonū hoīs deus ē. ideo q̄tū magis lōginquat a
deo tāntū magis recedit a bono suo **Q**uartū. dū hō elōgat in infini
tū a bono suo. nccē ē vt p̄pinquet maxio malo suo cadatqz in tā p̄
fundū malū q̄tū deus ē altū bonū **C**adit ḡ in imane p̄cipitiū oīm ca
lamitatū z in abyssum maloz oīm **Q**uintū. hō q̄redo suū honorē fa
cit deo infinitā iniuriā z offensam. ideo p̄meret̄ penā p̄p̄tūā z ifinitā
Sextū malū. hō q̄ q̄rit suū honorē execat semetip̄m **H**onor em̄ in
iust̄ tenebre s̄z. q̄ cordis oculos a deo obnubilāt z obscurāt z ab oī
vera luce alienos reddūt. vt hō nec deū nec semetip̄m nec totū vniuer
sum possit agnoscere **P**ositus em̄ extra deū. extra lucē. extra veritatē
nullū bonū nullū malū p̄ discernere. nec inter verū z falsum. nec inter
dulce z amara ponere rōnem. **S**eptimū. hō qui q̄rit suū honorē to
tum fundamētum suum collocat in mendacio. in errore. in vanita
te. in receptōne. in malo. z in nihilo. **H**onor em̄ proprius mendaci
um z error̄ nihil ē **Q**uerens igit̄ p̄p̄riū honorem seruum se facit
vanitatis mendaciū z nihili. z seipsum qui inter creaturas omnium
est nobilissimus expendit ad errorē atqz stulticiam z amentia **O**cta
uum malum. cum omnis honor sit extra eum qui honorat̄. hinc se
quitur qz homo ad suū honorem operans z illum multiplicare ge
stiens edificat extra se rem vanissimam que stare non potest. et ita
introsus vacuum remanet et omni solido bono p̄iuatus. **N**o
no. homo suum ambiens honorem perdit tempus suum. perdit la
borem. studium z conatum suum. tenditqz ad impossibile. quia su

De multiplica
malo qd̄ oīf
ex honore p̄po

Dyalogus

Quartus

us honor nunq̄ poterit p̄fici nunq̄ impleri **S**z solus dei honor (cui resistere nemo pot̄ cum sit omnipotes) hic p̄ficiet. hic p̄summabit. hic manu tenebit in secula seculoz. **D**ominicus. Hoc postremū max̄ me deberet hōiem auertere ab ambitōde pp̄ij honoris q̄n nec illum q̄tū volet poterit acq̄rere. nec vtiq̄q̄ adeptū poterit retinere. **R**ay mūdus. Decimū z maximū malū est. q̄ sicut honor verus z p̄fusio opponūtur. ita laus z vituperiū. gl̄ia z opprobrium. Et sicut honor nō pot̄ mutari nisi in p̄fusione. ita laus z gloria nō nisi in vituperiū z opprobriū. Et qz nullus honor verus ē nisi honor dei cui etiā z laus vera est z gloria vera. Idcirco hō qui honorat. laudat z glorificat deum nunq̄ illū sequet̄ cōfusio. nunq̄ vituperiū. nunq̄ opprobrium. **S**z si querat suū honorē. suā laudē z gloriā oportz vt pueniat ad eternā cōfusione. p̄petuū vituperiū. z opprobriū sempiternū qd̄ non celebris. **D**ominicus. Merito id sequit̄. Nā ex quo honor pp̄rius hōis est puerius. inordinatus. falsus. tortuosus. caducus. miser. iniustus. mēdax. vanus. erroneus. ideo p̄manere nō pot̄. sed cōcidet. ta bescet. deficiet. z sequet̄ illū summa ignominia q̄n reuelabit cōfusione nuditatis ei⁹. z pudēda ei⁹ in suā faciē retorquent̄. Eant nūc pp̄ij honoris questitores z ad breue tēpus in suis laudib⁹ exultēt vt p̄p̄ tua p̄fusione tristentur

Homo obligatur ex parte honoris dei credere oībo verbis eius z ea honorare. **C**aplin. xxxix. **P**rimū dū Quoniāquidē vt supra declaratū est q̄ deo honor attribui debet in summo gradu. si igit̄ hō honorat deū necesse est vt z verba dei honoret z credat cū omni reuerētia deo loquenti. **Q**uādo em̄ credit hō verbis dei tūc reputat eū veracem iustū z sanctū. sine fraude. sine mendacio. sine dolo. atq̄ ita honorat deū credēs sine aliquo testimonio. sine aliqua p̄batione simplici s̄bd̄ dei. solum qz ip̄e dicit vel dicit fecit q̄ fallere z mētiri nescit. Alioq̄n nisi credidero cū omni assensu verbis eius. etiā etsi videant̄ vel obscura vel extranea facio deo maximā iniuriā. vituperiū. z cōtemptum. **D**etemus igit̄ primo credere verbis dei p̄pter suū maximū honorē. vt pote qz ille loquit̄ quē nephas est mendacē aut frivoluū estimare. **S**ecūdo debemus credere s̄bd̄is dei rōne sue excellētissime maiestatis z auctoritatis. **S**i loquenti alicui sapiētī aut regi aut p̄ncipi fidem habemus. multo magis regi regū dño dñoz credi debet z assentiri. **T**ertio rōne sue infinite bonitatis z purissime pietatis credi oportet verbis dei. **N**am qd̄ bonus hō loquit̄ facile admittit. multo amplius admitti debet qd̄ loquit̄ optimus z sapiētissimus deus. **Q**uarto. deo credi debet rōne sue infallibilis veritatis. **E**st em̄ ip̄e summa veritas z sum

Debetis credere s̄bd̄is dei

Capitulum XL

ma sapiētia que falli nequit atq; incēiri. **Dñicus.** Magnū mihi
animū indidisti credere cū summa reuerētia eloquijs dei **Sz** que lo
te que pcessum habiturus sum in credēdis dei sermonib; **Raymū**
Dus. Illū eundē que in creaturis cognoscēdis an habuisti **Uidem?**
ad oculū duo esse q̄ ab hoīe ext; a pcedūt. s. opus suū. 7 suū verbum
Sic filiter duo sunt q̄ pcedūt foris a deo. opa 7 vba **Uer** qz aliud
est opus 7 aliud vbu. ideo alia sciētia ē de dei opib;. 7 alia de verbis.
Sciētia tñ creaturaz q̄ manifeste forissecus apparēt inducūt nos
in cognitiōem vbor; dei que minus apparēt **Ad** cognitiōem creatura
rū habuimus tres gradus **Primus** q̄ cognouimus ipas creaturas
in veritate existere. s; nesciebamus cuius erāt. **Secōdo** cognouimus
q̄ dei erāt. 7 q̄ a deo p̄dite erāt. **Tertio** q̄ donū dei erāt. 7 q̄ a deo no
bis tradite crāt **Isto** mō oportet pcedere p̄formiter circa vba dei ad
cognoscēdū q̄ dei sunt. **Primo** optz videre 7 acute respicere ipa vba
in se. **Secōdo** cuius sunt vba. an vba sunt dei loquētis vel hoīs. **Ter**
tio q̄ nobis a deo data sunt ad nostrz fructū. ad nostrā necessitatez 7
vtilitate sicut 7 creature **Dñicus.** Sed q̄ sunt dei vba quib; no
bis ad nostrā salutē loquit **Raymūdus.** Nō alia p̄ certo q̄ que
in sacro volumine (quā nos bibliam dicimus) p̄tinent. que in vetus
nouūq; testamētū clare diuidit **Ibi** audis deū p̄cipiente. phibē
tē. adhortatē. terrentē. blandientē. cominātem. pollicētē **Possē** ego
multis 7 fortissimis rōnib; tibi demonstrare deū biblie sermones p̄ su
os vates esse loquentū. nisi nossem te id optime credere 7 vt xpianū
nullatenus diffiteri **Q̄** si forte eas rōnes cupis agnoscere lege pri
orē librūvñ iste trāssumit. 7 illic inuenies quō etiā paganissimo hoī
id facile potuerit p̄suaderi **Dñicus.** Credo vt xpianus biblie ver
ba dei vba esse **Qui** autē hoc nō credit pagano deterior est.

De proprietatibus verbi dei. et

qualiter se hō gerere d; circa sanctā bibliā **Capitulu. xl.**
Raymūdus. Quia igit credis bibliā dei vba sonare. audi nūc
cū maximo fructu p̄prietates 7 p̄ditōes huius libri. 7 q̄liter
te habere debeas circa eū. **Primo** ex quo p̄ totū vetus nouūq; testa
mentū deus loquit p̄ ora sanctor; ideo optz credere q̄ dicit. optz im
plere q̄ p̄cipit. optz vitare q̄ phibet. optz formidare q̄ p̄minatur.
optz sperare q̄ pollicet **Qui** autē ista nō facit deū p̄tēnt. iridet. iniu
riat **Dñicus.** Imo hō p̄ oīa dignus q̄ a sacro dei libro repellatur.
Bestia em̄ si montē terigerit lapides **Raymūdus.** **Secōdo.** ex quo
biblia liber dei ē. ideo sequit q̄ nihil ē in eo falsū. nihil inut. le. nihil
supflū. nihil diminutū. nihil iniquū. nihil si uolū. nihil cōtēnē
dū. nihil execrādū **Tertio.** ex quo biblie vba dei sunt. ideo oīa q̄ illic
B ij.

Dyalogus Quartus

aut pmittit aut ominat deus. oia suo tpe pplebunt. no em vnu iota
aut vnus apex cadet ab omi lege. **Alioquin** deus faceret ptra suu ho
nore. legz mendacē cōstitueret. qd est impossibile. **Si** em hō potens
et infus mitit toto corde implere verbū suū. multo magis deus cui
eque facile est et dicere et implere. **Quarto**. ex quo deus sua sba in hoc
libro pstituit. ideo hō obligat dē et suā sba diligere. amplecti. ho
norare et colere q̄ pcesserūt de ore dei. **Dominicus**. **Merito** id qdē
q̄ nihil tā ppinquū deo q̄ suū verbū. **Verbū** em dei ipm deū represen
tat. nec aliqd tantū p̄inet ad deū q̄ suus sermo. q̄ nō solū de ore sed
etiā de dei corde pcedit. **Erūpit** em ab intimis medullis dulcissimi
p̄ditoris. **Merito** igit̄ amari debet et coli. q̄ nihil verbo dei maius. ni
hil dulcius. nihil sublimius. nihil pfundius. nihil nobilius. nihil
p̄ciosius. nihil potētius. nihil deniq̄ salubrius. **Raymūdus**. **Hinc**
certe intelligis mī dñice q̄ dei verbum longissime excellit oēs creatu
ras. magisq̄ ad illū p̄inet q̄ oēs pariter creature. **Quia** igit̄ homo
tenet amare deū supra oēs creaturas. ita etiā debet amare dei verbum
plus omnibz creaturis. illudq̄ p̄remittere et venerari. **Hinc** sequitur
q̄ntū q̄ hō debet suminope cauere ne aliqñ aut irideat aut abiciat
aut vituperet. aut blasphemet verbū dei. **Dominicus**. **Illud** p̄prie
iniquoz est et hereticoz et infidelū. **Raymūdus**. **Sexto** q̄ hō te
net p̄pare cor suū ad recipiendū verbū dei. **Ex quo** em verbum dei
extra deū progredit. nullū aliū locum vult occupare q̄ pectus hoīs
qd debet esse receptaculū sermonū dei. **Dominicus**. **Atq̄** ideo qui
tullū libentius meditant̄ aut oratiū aut virgiliū q̄ dei verbū maxi
mā iniuriā deo faciūt. q̄ de suo corde dei verba reiciunt. et illic recipi
unt aliena. **Raymūdus**. **Recte** tu qdē **Utinā** seculariū libtorum
amatores hinc nostro sermone aures accōmodent. puto nō tam libe
ter vanissimis studijs inherēbūt. **Septimo**. ex quo verbū dei ipsum
met deū representat. ideo q̄ in suo pectore sba dei recipit. recipit et deum
gestatq̄ deū intra p̄cordia sua. **Nihil** ergo sanctius. nihil melius. ni
hil suauis q̄ in corde dei sba portare. **Imo** etiā et ore p̄ferre (quod
tu dñice quotidie facis) q̄ nō expedit fidelē erubescere sermones dei.
Quicūq̄ igit̄ in corde gestat verbū dei multas inde p̄sequit̄ p̄cei
pnas vtilitates. **Prima** est. q̄ sicut verbū dei est vnu et efficax et pene
trabile et mobile. q̄ exit de corde dei. ideo necesse ē q̄ vniūficet et pene
tret et moueat. iocundet atq̄ letificet ipm cor hoīs qd̄ possederit. **Se
cūda**. sicut verbū dei est calidū et succellum igne am oris dei (ignitum
em eloquiū tuū vehemētē) ideo cor hoīs calefacit et īstāmat in amo
rem dei. **Tertia**. q̄ verbū dei est vez certū et firmū. ideo p̄firmat cor
hominis in veritate et solidat corroboratq̄. **Quarta**. q̄ verbum dei
lumen est et lucerna. ideo cor hominis illuminat. nec sinit illud igno

Q̄ multe vtili
tates pueniūt
hōi q̄ dei verba
portat in corde

Capitulum XLI

tantie aut erroris aut nequicie tenebris abduci. Quinta verbu dei potentissimu est z summe actiuu. ideo cor hois potenter immutat. ptegit. dirigit z defendit. **Sexta.** qz verbu dei altissimum est. ideo rapit cor hominis a terrenis z ad celestia suspedit **Septima.** verba dei sunt eloquia casta z septies repurgata. sunt quoqz gloriosa immortalia z ppetua. verbum em domini manet in eternu. ideo facit cor hominis castu. pur. gloriosum. immortale. incorruptibilez eternum. **Dominicus.** Et his manifeste patz qz grandem iniuria facit deo z sibi detrimentu. q contemptis dei verbis humana eloquia in suo corde recepat **Qui a'gnat creatoris verbu.** z sbu amplectif creature **Qui libentius audit sbu medacis** (ois em homo medax) qz summe veritatis **Verba mortalis infirmi z fragilis.** qz immortalis z omnipotētis **Verba nihil su miter pmittētis.** qz vita pollicentis eterna **Verba serui inutilis.** qz altissimi imperatoris **Verba eius q in se hz radice oim maloz.** qz eius qui est oim bonoz fontalis origo **Uex tu prosequere qd cepisti.**

Comparatio verbi dei ad creaturas

Capitulu. xli.

Raymūdus. Duo sunt nobis manifesta q nobis ptulit optimus deus. z p que ipse nobis plurimū innotescit. scz creature quas cōdidit. z verba q dixit **Sed ista duo nō sunt equalia** **Primo** verbu dei est supra hoim z supra oim creaturā. ois aut creatura sub i'ca' s' b'z dei. **Secdo** oēs creature sunt de nihilo z de se coruptibiles. sed sbu dñi exit de ore dei z pmanet in eternu. **Tertio** sbu dei hz plenū dñum sup oim creaturā. nec p't illi vlla creatura resistere. sz mutat z transformat creaturā. ipm aut sp immutabile manet sicut deus a quo pcedit. **Dñicus.** qz crebro solet durissima hoim corda pmutare atqz emollescere sbu dei sepe numero id ipse expus sum **Raymūdus** **Et adhuc amplius expieris** **Quarto** p sbu dei ois creatura facta ē z de nihilo venit ad esse s'ntre s'bi diuini hz em oim potestate c'p'a q pcedit. **Primo** em qd exit a deo ē suū sbu. z p ipm omnia alia subliterūt. **Dñicus.** Dinc pz deū multo plus fuisse liberalem donādo nobis sua vba qz sil' cūcta creata **Et licz nos plurimū cōsolē p creaturas. multo tñ ampli' p suū sbu** **Raymūd'.** **In mari** mo igit' habedū ē p'ao sbu dei **Quinto** sbu dei exit de corde dei. z iō d'cūqz venerit secū portat cor dei z mētē z volūtatē dei. sz creature q erūt de nihilo lōgissime distāt a corde dei. **Dñicus** **Et ideo clare licet. qui nō vult reape verbum dei non est dignus p'frui creaturis.** **Qui em magna p'temnit. iniuste sibi vsurpat minima.** **Raymūdus.** **Optima assertio tñā** **Sexto.** omēs creature sua pulcritu

B iij.

Dyalogus Quartus

dine, bonitate, varietate hortantur hominem diligere et honorare deum factorem suum sed seruum dei idipsum precepto appellat. Magni enim mandatum in lege est Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo etc. Septimo. omnes creature que sunt sub homine seruiunt humano corpori. indiget enim corpus nostrum cibo et potu ut possit nutriri augeri et seruari. sed seruum dei animam abbat et satiat roborat augmentat et in spuali vita et seruat. **Uita** enim anime amor dei est. gaudium spes et consolatio secundum deum. **Dominicus.** Merito id quod dicitur cum enim anima humana facta sit ad imaginem et similitudinem dei. et inter deum et animam nihil est medium. ideo nutriri debet diuino cibo. et eo cibo quod procedit de corde dei. **Qui** ergo non recipiunt in cordis palato dei seruum. sed per corporis siliquis delectantur. vanis dico fabellis hominum necesse est fame pereant et morte perpetua moriantur. **Raymundus.** Vno ita necesse est Verbum enim quod de corde vel ore hominis procedit cum sit fragile caducum incertum. et plerumque mendacius plenum. animam hominis non nutrit sed inficit. non viuificat sed occidit. **Uex** ut melius noueris quomodo dei seruum animam nutrit. cogita illa duo que sunt in anima. scilicet voluntate et intellectu. **Uita** enim anime consistit in cipaliter in voluntate. que quando uiuit tunc et anima uiuit. **Et** ideo ut voluntas ueraciter et salubriter uiuat necesse est ut dei serua eam subintrent. eam vegetent. eam sustentent. **Et** idcirco serua dei nunc precipiunt. nunc prohibent. nunc exhortantur. nunc laudant. nunc litigant. nunc deprecantur. nunc comminantur. nunc pollicentur ut hoc modo voluntas hominis erigatur ad timorem. ad amorem. ad spem. ad gaudium. ad consolationem. **Et** quia anima humana sepe querit serborum certitudinem. nec ea facile recipit si uideantur aut dubia aut inania aut inutilia. ut ergo etiam intellectus in dei seruo pascatur necesse est ut eloquia sua deus per propria auctoritate confirmet. que tam magna et solida est quod excedit omnes rationes probationes. ingenia. et argumenta quorumlibet sapientium. **Quando** ergo dei serua mouet animam ad amorem tunc pascit ipsa uoluntas. que instruitur ad ueritatem tunc nutrit et saginat intellectus. **Dominicus.** Ex his que de seruo dei luculenter differuisti agnosco aliam obligationem maximam quam homo obligatur deo creatori suo per suis seruis ab eo receptis. **Offendisti** enim in secundo dyalogo innumeratas obligationes quibus astringitur homo factori deo per susceptis creaturarum obsequiis. **Uex** que uerba dei sunt omnibus creaturis multo nobiliora et homini maxime utilia imo necessaria. que creature corpus hominis respiciunt. serua autem dei animam ipsam. ideo sine ulla comparatione obligatur plus homo per uerbo dei unde anima sua et nutrit et conseruat quam pro creaturis quibus ipsum corpus reficitur et pascitur.

Uerbo dei affectus pascitur et intellectus

Nota obligationem.

Hic agitur nunc de tertia natura

creata. que sine corpore persistens tota spiritalis est.

Capitulum. xli.

Capitulum XLII

Raymūdus. Pulcre post sermonē habitū de s̄ho dei de substā/
tys spūalibz tractare debem⁹. q̄s nos vel spūs vel angelos nū/
cupam⁹. Per hos (sicut in tota biblia sepissime patz) dei s̄bū hoībz
reuelat. Ipi em̄ sunt angeli dei potētes s̄tute facientes s̄bū illius ad
audiendā vocē sermonū ei⁹. **D**ñicus. Cū scalā creaturaz in p̄nci/
pio nostre disputatōis erigeris nihil illic de natura mere spūali me/
mini te dixisse. **R**aymūdus. Ideo illic nō dixi qz tunc nō oportet
bat. Nūc aut̄ ista dissertio hoc in loco ⁊ p̄ his q̄ iā dixim⁹. ⁊ p̄ his q̄
p̄dicturū sumus oportuna notabit. In p̄mis igit̄ ambigere nō opz
aliqs eē subas incorporeas. ne maximū rez oīm p̄ditore impotentē
aut diminutū fuisse cogitemus. Qui em̄ sic cogitat maxie vituperat
atqz inhonorat manū oipotētis dei. Ut ḡ deū summis honoribz p̄se/
q̄mur. s̄titeri optet subas eē aliqs mere spūales. Nā si deus creauit
naturā totalit̄ corporeā vt sunt oīa q̄ p̄tinent in tribz inferioribz scale
gradibz. si etiā creauit naturā partim corporeā. partim incorporeā si
cut eē hō. sequit̄ etiā qz creauerit naturā penitus incorporeā q̄lis eē an/
gelus. **D**ñicus. Optima seq̄la. Cū em̄ deus tot⁹ sit spūalis sube.
iō debuit merito nō solū tales subas p̄dere s; multo plures q̄z corpa/
les. Si em̄ natura mere corpea p̄t p̄ se subsistere sine spū. multo ma/
gis opante deo spūs subsistet sine corpe. **O**pposita em̄ equis rōnibz
fulciunt. Hinc patz deū spūalem spūales subas sicut ⁊ corporeas cō/
didisse. Nō solū aut̄. s; ⁊ p̄mo ⁊ p̄ncipalit̄ eas p̄didisse. cum sint deo
magis siles ⁊ p̄pinq̄. An hō sint in maximo. aut paruo nūero abs/
te audire desidero. **R**aymūdus. Dīno necesse eē credere in maxio
astroz dignitas reḡ. ⁊ in paucitate plebis ignominia p̄ncipis. ideo/
qz milia milia ministrāt ei. ⁊ decies milies centena milia assistunt ei.
Itaqz si in natura corporea sunt innumere spēs lapidū. herbaz. ar/
borū. pisciū. auīū. q̄drupedū. ⁊ innumera indiuidua hoīm. erūt etiā
infimite spēs angeloz. At ne putem⁹ hanc multitudinē p̄fusam esse
iō oportet scire qz inter angelos eē ordo pulcherrim⁹. discretissim⁹. iō/
cūdidissim⁹. **V**idem⁹ em̄ qz in rebz corporeis eē ordo mirabilis. sime
em̄ qdā sup̄iora. qdā inferiora. ⁊ qdā his media. **E**lemēta ⁊ oīa in/
aiata sunt infima. vegetatiua media. sensitua sup̄ima. **S**up̄ hec oīa
eē hō oīm sublimissim⁹. **D**abet tū etiā hūana natura multiplicē statū
s̄m̄ sup̄er⁹ ⁊ inferius. **I**n hoībz em̄ sunt agricole. mercatores. burgē/
ses. nobiles. milites. barones. comites. duces. reges. ⁊ vnus oīm im/
perator. **I**n statu ecclesiastico sunt rectores. dyaconi. archidiaconi.
decani. p̄positi. abbates. epi. archiepi. patriarche ⁊ sup̄ oēs papa apo/
stolicus. **S**i igit̄ tā decorus est ordo in his rebz inferioribz. multo
amplius in illis nobilissimis altissimiqz sp̄itibz erit ordo mirā

Dyalogus Quartus

bilis. artificiosus. iocundus. Sunt enim inter eos tres ierarchie. i. tres sacri principatus. et in quilibet ierarchia sunt infimi. sunt medi. sunt summi. et hec ordinatissima cuiuslibet ierarchie multitudo ad unum tendit omnium summum. In elementis ut videmus ignis est dignior. In genere piscium delphinus. In avibus aquila. In bestiis leo. In hominibus imperator. omnia tendunt ad unum caput. Ita quod in angelis estimandum est. Ulex quod per cessus noster naturalis est. nec possumus per viam nature tam subtiliter loqui de inuisibilibus separatisque substantiis sicut fidelis spiritalisque theologus. id si volueris altiora de his secretioraque cognoscere doctorum tibi libros scrutari necesse est. **Dñicus.** Ego istud etiam affirmo Uelim tamen posse an ne ut nos homines ita et ipsi quod obligentur deo aditori suo. **Raymūdus.** Immo deo quod maxime. Hinc enim libere arbitrius habent intellectum. habent affectum. habent quod innumera beneficia. per quod omnibus obligant deum diligere. reuereri. honorare. laudare. adorare. benedicere quod illos de nihilo condidit. quod eos supra omnes creaturas sublimavit. quod eos immortales constituit omni sapientia et scientia imbuit. et sua dulcissima visione in eternum felices reddidit. Ulex ut ad nostra redeamus multum habere incorporeos (angelos dico) multum nos obligant domino deo nostro. **Dñicus.** Quare id obsecro. **Raymūdus.** Ideo scilicet quod nobis quod fide sua beneficia prestant. Omnes enim administratorum sunt spiritus missi in presidia eorum quod hereditate capiunt salutis. Ne enim peccemus custodiunt peccates arguunt. lapsos erigunt. cor compungunt. ad veniam dirigunt. ad penitentiam cogunt. In aduersis et arduis casibus nos corroborant. nos confortant. nos preseruant. Postremo nostram illuminant rationem. excitant voluntatem. et inuunt boni operis facultatem. **Dñicus.** Breuissimo verbo maxima in nos angelorum beneficia demonstrasti. per quod astringimur deum qui tales nobis promotores contulit amare. timere. glorificare. et multo amplius quam per omnibus obsequiis quod a visibili creatura suscipimus. Hec enim corporalia sunt et corpori solo prestantur. illa vero sublimia sunt et spiritualia voluntati tantummodo comoda et rationi. **Raymūdus.** Certe nunc vidisti in hoc quoque dyalogo et in precedenti quod obliget hominem amare. timere et honorare deum factorem suum. Nunc superest ostendere an homo etiam id exolvit. id reddit quod tenetur. Cum multa voluptate et animi oblectatione que hactenus loquutus sum exceperisti. sed puto te in sequenti disputatione lachrymas effusurum. Verum quia iam certis nobis radios solis occubere. et iam in longum noster sermo processit. dignum est ut sicut hactenus aie ita et a seculo corpori tribuam quod inuicem est. **Dñicus.** Placet. sed licet (ut dicis) tristitia sum auditurus noueris tamen summo mane ad tuas me postes rediturus. Tristitia enim etiam amara sunt. tamen plerumque salubria sunt. **¶** ¶ Finit dyalogus quartus. de eo quod homo obligat deum timere et honorare

Nota beneficia nobis exhibita angelorum obsequiis.